

اتحاد و ایستادگی رمز پیشرفت حکومت اسلامی در نظام نبوی

اتحاد و ایستادگی؛ رمز پیشرفت حکومت اسلامی در نظام نبوی

میپرداختند؛ یعنی از لحاظ مالی، ریش همه در دست یهودی ها بود. (۱۳۸۰/۲/۲۸)

ج) تخریب افکار عمومی مردم

یکی از چالش های مهم حکومت پیامبر با یهودیان، رسانه های آن ها بود. یهودیان «روی ذهن های مردم ضعیف الایمان اثر زیاد می گذاشتند، توطئه می کردند، مردم را ناامید میکردند و به جان هم می انداختند.» (۱۳۸۰/۲/۲۸) نظام جمهوری اسلامی نیز «امروز بیشترین تحرک دشمنان ما علیه ما، بیش از تحرکات امنیتی و اقتصادی، تحرکات تبلیغاتی و جنگ نرم و تبلیغات رسانه ای است؛ برای اینکه بر افکار عمومی مردم مسلط بشوند.» (۱۴۰۰/۵/۱۲) دشمن به شدت تبلیغات می کند تا «رشته ی تواریخ به حق و صبرا در بین مؤمنان قطع کند... این موجب میشود که انسانها احساس تنهایی کنند، احساس نومیسی کنند و اراده ها ضعیف بشود، امیدها کم رنگ بشود.» (۱۳۹۹/۱۲/۲۱) در دوران حکومت نبوی، «یهودی ها در مدینه یک طبقه ی روشنفکر محسوب میشدند؛ لذا مردم آنجا را تحمق و تحقیر و مسخره میکردند.» (۱۳۸۰/۲/۲۸) در دوران کنونی نیز «در تبلیغات گسترده ی رسانه ای دشمنان ما سعی میشود توان داخلی و ملی کشور تحقیر شود و کوچک شمرده شود؛ متقابلاً توان دشمن بیش از آنچه هست معزفی شود.» (۱۳۹۱/۵/۳)

همچنین «جنگ روانی ای علیه جمهوری اسلامی مشاهده میشود که مظهرش هم همین رسانه های صهیونیستی اند.» (۱۳۷۵/۱۰/۲۸) امروزه «سه تخریب، مورد نظر دشمن است: تخریب وحدت ملی، تخریب باورهای کارساز و مقاومت بخش، و تخریب روح امید. اسم این تخریبها را هم "اصلاح" میگذارند!» (۱۳۷۷/۱۰/۱۸)

د) تضعیف مقاومت مردم جامعه

یکی از خطرناک ترین چالش های حکومت اسلامی نبوی، جریان رسانه ای «مرجفون» است. مرجفون از نظر شخصیتی افرادی هستند که «در هنگام سختی ها وقتی با دشمن مواجه میشوند، بی کاره اند، ترسو، کناره گزین و عافیت طلبند؛ وقتی که یک ملت در شدايد و سختی ها قرار میگیرد، از اینها هیچ اثری نیست! ... اقا وقتی که میدان، میدانی است که خطری ... علی الظاهر - آن را تهدید نمیکند، می بینید که زبانشان بر روی مؤمنان دراز است.» (۱۳۷۷/۳/۲۱) این جریان «وقتی دشمن را می بینند، تشنه مثل بید میلرزند؛ بنا میکنند به مؤمنین بالله و زحمت کشان در راه خدا، عتاب و خطاب و اذیت کردن و فشار آوردن: "اقا چرا این جور می میکنی؟ چرا کوتاه نمی آیی؟ چرا سیاستان را این جور نمیکند؟" همان کاری که دشمن میخواهد، انجام میدهند.» (۱۳۹۱/۷/۱۹) آنها «در دل مردم اضطراب ایجاد میکنند، ترس ایجاد میکنند.» (۱۴۰۳/۸/۶) در دوران جمهوری اسلامی نیز جریان مرجفون

پدیده ی انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی ایران، چنان با عظمت است که برای درک حقیقت آن باید با الگوهای بزرگ تبیین شود. حضرت آیت الله خامنه ای با تحلیل دو پدیده ی تاریخی، یعنی بعثت پیامبر اسلام ﷺ و قیام امام خمینی (ره)، هر دو را دارای ماهیت واحد می دانند. ایشان می فرمایند: «جمهوری اسلامی ادامه ی بعثت پیغمبر است.» (۱۳۹۸/۱/۱۴) و «انقلاب ما دنباله و ادامه ی همان انقلاب است.» (۱۳۶۷/۷/۱۷) با نگاهی به تاریخ صدر اسلام و تاریخ انقلاب اسلامی، درمی یابیم که هر دو نظام اسلامی در عرصه های متعددی به یکدیگر شباهت دارند. در این یادداشت، به این دو سؤال پاسخ می دهیم که هر دو نظام جمهوری اسلامی و حکومت نبوی با چه چالش هایی مواجه بوده اند و نیز راز موفقیت و پیشرفت این دو چه بوده است.

شدند، چقدر گرسنگی کشیدند.» (۱۳۸۷/۵/۹) غارت اموال توسط قبایل وحشی، یکی از خطرات بالقوه ی حکومت نبوی بود. «به فاصله ی ده فرسخ، پانزده فرسخ، بیست فرسخ از مدینه، قبایل نیمه وحشی ای وجود دارند که تمام زندگی آنها عبارت از جنگ و خونریزی و غارت و به جان هم افتادن و از همدیگر قاپیدن است.» (۱۳۸۰/۲/۲۸) دوران جنگ خندق نیز در «ماه رمضان بود. طبق بعضی از روایات، هوا

«پیغمبر ایستاد؛ نفرمود این یک واقعیت است، و با این واقعیت چه میشود کرد. واقعیتیایی را که عده ای با تکیه به سرنیزه و زور علیه عده ای دیگر به وجود آورده اند، باید به هم زد.» (۱۳۸۱/۰۷/۱۳)

بسیار سرد بود؛ آن سال، بارندگی هم نشده بود و مردم درآمدی نداشتند؛ لذا مشکلات فراوانی وجود داشت.»

(۱۳۸۰/۲/۲۸)

یکی از چالشی ترین مسائل اقتصادی، تأثیر یهود در اقتصاد مدینه و همچنین گسترش ربا بود. «ثروت اصلی مدینه، بهترین مزارع کشاورزی، بهترین تجارت های سودده و سود بخش ترین صنایع - ساخت طلا آلات و امثال این چیزها - در اختیارشان بود. بیشتر مردم مدینه در موارد نیاز به اینها مراجعه میکردند، پول قرض میگرفتند و ربا

چالش های حکومت نبوی و جمهوری اسلامی

شباهت جمهوری اسلامی به حکومت نبوی به این معنا است که «در دسرهای جمهوری اسلامی همان در دسرهایی است که نبی مکرم اسلام ﷺ در طول حکومت مبارک خود تحمل کرد.» (۱۳۶۹/۷/۱۶) در ادامه، به برخی از این چالش ها اشاره می کنیم.

الف) براندازی نظام اسلامی

اولین در دسر مشترک، تلاش دشمنان برای ریشه کن کردن نظام اسلامی تازه متولد شده است. «پیغمبر نگاه میکند و می بیند پنج دشمن اصلی، این جامعه ی [اسلامی] تازه متولد شده [در مدینه] را تهدید میکنند.» (۱۳۸۰/۲/۲۸) علت دشمنی نیز واضح است. «همه ی کسانی که جبهه ی متحدی را علیه پیغمبر تشکیل دادند، با پیام توحید او، با پیام عدل او و با آموزش های مکتب او دشمنی میکردند.» (۱۳۸۷/۱/۱)

دلیل دشمنی با جمهوری اسلامی نیز همان دلیل دشمنی با حکومت نبوی است. «بعضی ها میگویند "اقا، دشمن تراشی نکنید"؛ نه، ما دشمن تراشی نمیکنیم؛ ما همین حرف پیغمبر و حرف خدا و حرف توحید را بر زبان می آوریم و خود همین گفتن، یک عده دشمن به وجود می آورد. دشمن به خاطر ایجاد حرکت توحیدی دشمن میشود. رفع دشمنی او هم به این است که شما دست از حرکت بردارید و برگردید به همان چیزی که آنها میخواهند، یعنی عبودیت طاغوت، پیروی طاغوت و مانند اینها؛ آمریکا این توقع را از ما دارد.» (۱۳۹۸/۱/۱۴) لذا «آن که با انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی دشمن است، مثل همان دشمنان صدر اسلام، با بعثت اسلامی و با حرکت توحیدی دشمن است؛ حرف ما این است.» (۱۳۹۸/۱/۱۴)

ب) تحریم و فشارهای اقتصادی

مشکلات اقتصادی بعثت نبوی و حکومت ایشان، یکی دیگر از چالش های آن دوران بود. در جریان شعب ابی طالب، نبی مکرم اسلام و اصحاب ایشان «سه سال در یک دژه ای در مجاورت مگه، بدون آب، بدون گیاه، در زیر آفتاب سوزان ... زندگی کردند. راه هم بسته بود که برای اینها غذا نیاید. ... چقدر در شعب مُردند، چقدر بیمار

اخوت و برادری و همدلی است.)) ۱۳۸۰/۲۲/۲۸ واقع، «در نظام اسلامی، حکومت با محبت است، با ایمان است، با وحدت است، با همدلی است؛ با هم بودن مردم و حکومت، با هم بودن اجزای حکومت، با هم بودن اجزای مردم... نشان میدهد که این، نظام اسلامی است.» ۱۳۷۷/۱/۲۷ یکی از مهم ترین عوامل موفقیت و پیشرفت حکومت نبوی این بود که «پیغمبر ایستاد؛ نفرمود این یک واقعیت است، با این واقعیت چه میشود کرد. بعضی کسان ضعفها و بی همتی های خود را این طور توجیه میکنند: "واقعیتی است، چه کار کنیم؟" واقعیتی که باید در مقابل آن تسلیم شد، این نیست... واقعتهایی را که عده ای با تکیه به سرنیزه و زور علیه عده ای دیگر به وجود آورده اند، باید به هم زد.» ۱۳۸۱/۷/۱۳ و اساساً «ایستادگی، ایستادگی می آفریند.» ۱۳۸۷/۵/۹

پایان سرمقاله

آن بعثت عظیم نبوی دانسته، هم این سؤال لااقل در ذهنهای افرادی از مردم — از خواص و اهل نظر — پیش آمده است که راز پیشرفت اسلام در آن روزگار غربت معرفت و عمومیت چهل که همه ی دنیا را پُر کرده بود، چه بود.)) ۱۳۷۸/۸/۱۵ اولین راز پیشرفت حکومت اسلامی این است که «حکومت پیغمبران، حکومتی مردمی بود؛ برای مردم و در خدمت منافع آنان بود و مردم به پیامبران عشق می ورزیدند. وقتی پیغمبر ما حکومت تشکیل داد، مردم به او عشق می ورزیدند... چنین حکومتی، با چنان پایه و قاعده ی مردمی است که میتواند اصلاحات کند.» ۱۳۷۱/۱/۱۵ راز دیگر پیشرفت حکومت اسلامی اتحاد است. «در نظام نبوی، درگیری های برخاسته از انگیزه های خرافی، شخصی، سود طلبی و منفعت طلبی مبعوض است و با آن مبارزه میشود. فضا، فضای صمیمیت و

همان کسانی هستند که امنیت روانی جامعه را به هم میزنند، شایعه سازی میکنند؛ بعضی ها از روی غرض، از مسائل گوناگون تحلیل های غلط ارائه میدهند.» ۱۴۰۳/۸/۶ آن ها دائماً با تحلیل های خود «مردم را میترسانند: "آقا بترسید؛ مقابله ی با آمریکا مگر شوخی است؟ پدرتان را درمی آورند! آن جنگ نظامی شان، این تحریم شان، این فعالیتهای تبلیغی و سیاسی شان...» ۱۳۹۱/۷/۱۹ مرجفون همینها هستند.

راز پیشرفت حکومت نبوی و جمهوری اسلامی

حکومت نبوی و جمهوری اسلامی، با وجود چالش های متعدد در دوران حکومت داری، با قدرت بر تمامی آن ها غلبه کردند، رشد کردند و به پیشرفت رسیدند. «همیشه... وقتی مسئله ی مبعث و خاطره ی بزرگ بعثت مطرح میشده است، هم ملت ما حرکت و بعثت عمومی و برانگیختگی ملی تاریخی خود را در انقلاب، ادامه ی

حضرت رضا علیه السلام با یک حرکت عظیم مأمون را منکوب کرد

هنگامی که در مرو پیشنهاد ولایت عهده ی آن حضرت مطرح شد، حضرت به شدت استنکاف کردند و تا وقتی مأمون صریحاً آن حضرت را تهدید به قتل نکرد آن را نپذیرفتند... با این همه علی بن موسی الرضا فقط بدین شرط ولیعهدی را پذیرفت که در هیچ یک از شؤون حکومت دخالت نکند و به جنگ و صلح و عزل و نصب و تدبیر امور نپردازد و مأمون که فکر می کرد فعلاً در شروع کار این شرط قابل تحمل است و بعدها به تدریج می توان امام را به صحنه فعالیت های خلافتی کشانید، این شرط را از آن حضرت قبول کرد... امام با قبول ولیعهدی، دست به حرکتی می زند که در تاریخ زندگی ائمه پس از پایان خلافت اهل بیت در سال چهلهم هجری تا آن روز و تا آخر دوران خلافت بی نظیر بوده است و آن بر ملا کردن داعیه ی امامت شیعی در سطح عظیم اسلام و دریدن پرده غلیظ تقیه و رساندن پیام تشیع به گوش همه مسلمانهاست. تربیون عظیم خلافت در اختیار امام قرار گرفت و امام در آن سخنانی را که در طول یکصد و پنجاه سال جز در خفا و با تقیه و به خصیصین و یاران نزدیک گفته نشده بود به صدای بلند فریاد کرد. ۱۳۶۳/۵/۱۸ بعد از این نوزده سال یا بیست سال که پایان دوران امامت و شهادت علی بن موسی الرضا است، وقتی شما نگاه میکنید، می بینید که همان تفکر ولایت اهل بیت و پیوستگی به خاندان پیغمبران چنان گسترشی در دنیای اسلام پیدا کرده که دستگاه ظالم و دیکتاتور بنی عباس از مواجهه ی با آن عاجز است؛ این را علی بن موسی الرضا انجام داد. ۱۳۹۲/۶/۲۶

مقاومت امام حسن علیه السلام یکی از شجاعانه ترین اقدامات بود

حضرت آیت الله خامنه ای: امام حسن اول که به حکومت رسید لشکرکشی امیرالمؤمنین را تعقیب کرد... امام حسن لشکرکشی را شروع کرد، قدرتمندانه، اما... رقیب امام حسن... یعنی معاویه بن ابی سفیان توفیق پیدا کرد عناصر فرصت طلب، عناصر دودل، عناصر ضعیف... را یا به طرف خود جذب کند و جلب کند، یا اقلاً از دور و بر امام حسن آنها را کنار کند... کار بعدی این بود که با همان لشکر جاری که در اختیار داشت بر امام حسن تنها... بتازد، حسن بن علی را به شهادت برساند... امام حسن این جا هم با یقین آگاهانه تکلیف خودش را تشخیص داد، تکلیف او چه بود؟ ماندن؛ زنده ماندن برای افشای چهره ای که با اسلام سینه به سینه شده بود... امام حسن زنده ماند تا حسین بن علی بماند، تا حجر بن عدی بماند، تا رشید حجری بماند... لذا امام حسن علی الظاهر صلح کرد که این در ظاهر ترک مخاصمه بود. یعنی جنگ نظامی را امام حسن... متوقف کرد تا جنگ سیاسی، جنگ فرهنگی، جنگ تبلیغاتی و جنگ اسلامی خود را با او شروع بکند. نتیجه این شد، که بعد از آنی که امام حسن از دنیا رفت و امام حسین علیه السلام هم ده سال دیگر همان راه امام حسن را ادامه داد، وضعیت دنیای اسلام به آن جایی رسید که دیگر می توانست فرزندان پیغمبر آن چنان شهادتی را بپذیرد که تا آخر تاریخ دنیا آن شهادت بماند... کار امام حسن با کار امیرالمؤمنین، با کار امام حسین، با کار همه ی ائمه دارای یک مضمون و یک معنا است. آگاهانه مقاومت کردن، تکلیف را فهمیدن و ایستادن... امام حسن یکی از شجاعانه ترین اقدامها را برای انجام این تکلیف انجام داد. ۱۳۶۴/۳/۱۷

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ | سورة حشر، آیه ۱۸

تقوا، زنده بودن روح مراقبت در انسان مؤمن است

مادّهی «تقوا»، با مادّهی «تقّه»، با [مادّهی] «وقایه» یکی است؛ همهی اینها بهمعنای حفظ است. تقوا هم بهمعنای نوعی حفظ کردن خویشستن است.... وقتی خدا میگوید «اتَّقُوا» یعنی خود را حفظ کنید، یا میگوید «اتَّقُوا اللَّهَ» یعنی خود را در مقابل خدا - یعنی در مقابل عذاب خدا، سخط خدا، انتقام خدا، نهی خدا، امر خدا - حفظ کنید، یعنی چه؟ یعنی آن روح مراقبت مؤمن در او باید زنده بشود؛ خاصیت مؤمن، دارا بودن روح مراقبت و توجه است. اگر مؤمن دارای مراقبت نباشد، ممکن نیست که تقوا داشته باشد؛ چون جوهر و مفهوم اصلی تقوا، که همان حفاظت باشد، عبارت است از چه چیزی؟ از دقت و مراقبت و هوشیاری و برحذر بودن. ۱۳۶۱/۶/۲۶ | بیانات حضرت آیت الله خامنه‌ای در جلسه تفسیر سوره حشر

حدیث زندگی

خداوند شخصیت پیامبر را برای کار عظیم تاریخی رشد داد

ما مسلمانها برای اینکه راه هدایت را پیدا کنیم، کافی است شخصیت پیغمبر را بشناسیم. عقیده‌ی ما البته این است که همه‌ی بشریت از وجود پیغمبر باید استفاده کنند و میکنند، اما اولی به استفاده، ما امت اسلامی هستیم. این موجود عظیم، دارای خُلق عظیم، این شخصیتی که خدای متعال او را برای بزرگترین رسالت دوران تاریخ بشر تربیت کرد که امام صادق علیه السلام فرمود: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ آدَبَ نَبِيَّهٖ فَاحْسَنَ آدِبِهِ فَلَمَّا اكْمَلَ لَهُ الْآدَابَ قَالَ أَتَى لَعْلَى خَلْقَ عَظِيمٍ ثُمَّ قَوَّضَ إِلَيْهِ أَمْرَ الدِّينِ وَالْعِبَادَةِ لِيَسُوْسَ عِبَادَهُ»^(۱)؛ خدای متعال این شخصیت عظیم را پرورید، تربیت کرد، رشد داد، همه‌ی لوازم یک کار عظیم تاریخی را در این وجود مطهر و مقدس فراهم کرد، بعد این بار سنگین را بر دوش او گذاشت؛ این بار سنگین رسالت تاریخی را. ۱۳۹۰/۱۱/۲۱ | کافی، ج ۱، ص ۲۶۶

کلام امام، نقشه راه انقلاب

سید الشهداء علیه السلام با نهضت عظیم عاشورا، اسلام و عدالت را نجات داد

در صدر اسلام پس از رحلت پیمبر ختمی می‌رفت که با کج رویهای بنی امیه، اسلام در حلقوم ستمکاران فرورود و عدالت در زیر پای تبهکاران نابود شود که سید الشهداء نهضت عظیم عاشورا را برپا نمود و با فداکاری و خون خود و عزیزان خود، اسلام و عدالت را نجات داد. در عصر ما نهضت ملت بزرگ ایران پرده‌های تزویر و عوام‌فریبی شاه را پاره کرد؛ و مفتاح نجات اسلام و عدالت به دست آمد، و نطفه مقاومت ملی منعقد و با تربیت و روشنگری روشنگران، رو به رشد و تکامل نهاد. امام خمینی علیه السلام | ۱۳۵۷/۱۰/۰۶

خطبه‌های انقلاب

ما باید از زحمات و مجاهدات بی نظیر پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله سپاسگزار باشیم

این روزها با رحلت پیامبر عظیم الشان اسلام مصادف است. در سالگرد رحلت آن بزرگوار، یکی از وظایف ما این است که در دل و زبان، از زحمات و مجاهدات بی نظیر و خستگی ناپذیر این زنده عالم و آدم، سپاسگزار باشیم. همچنین این ایام با سالگرد شهادت سبط اکبر پیغمبر، حضرت امام حسن مجتبی و همچنین امام هشتم ما، حضرت ابی الحسن الرضا علیه السلام مصادف است. سیره نبی اکرم در دوران ده ساله حاکمیت اسلام در مدینه، یکی از درخشانترین - و گزافه نیست اگر بگوییم درخشانترین - دوره‌های حکومت در طول تاریخ بشری است. باید این دوره کوتاه و پرکار و فوق العاده تأثیرگذار در تاریخ بشر را شناخت. البته به همه برادران و خواهران - بخصوص به جوانان - توصیه میکنم که به تاریخ زندگی پیغمبر مراجعه کنند و آن را بخوانند و فراگیرند.

۱۳۸۰/۰۲/۲۸ | خطبه‌های نماز جمعه

منشور معنوی انقلاب

فرازی از وصیتنامه شهید محمد زهرایی، شهیدی که پیکر پاکش در روزیارتی مخصوص حضرت امام رضا علیه السلام پیدا شد.

فریاد مظلومان عالم را از جهان‌خوران بگیرد

از خداوند می‌خواهم که حجت السلام والمسلمین سید علی خامنه‌ای رئیس جمهور و تمام علمای اسلام را که مخلصانه در راه اسلام عزیز فداکاری می‌کنند در پناه خود حفظ نماید و از همه شما می‌خواهم که در راه اسلام عزیز فداکاری کنید و فریاد مظلومان عالم را از جهان‌خوران بگیرید. همیشه پوینده و جوینده‌ی راه پاک انبیاء علیهم السلام که همان خط امام خمینی علیه السلام است باشید.

۱۳۶۱/۱۱/۱۸

گلزار شهدای شوش
دانیال

«پس از چهل سال»

انتشارات: واژه پرداز اندیشه

نویسنده: حمید سبحانی صدر

۱۲۸

کتاب «پس از چهل سال» اثر حمید سبحانی صدر، پژوهشی تحلیلی در زمینه صلح امام حسن علیه السلام است که با رویکردی تاریخی - اجتماعی به بررسی شرایط سیاسی سال ۴۱ هجری می‌پردازد. نویسنده در این اثر با مروری بر چهل سالگی حکومت اسلامی و جانشینان بر حق و ناحق پیامبر صلی الله علیه و آله و واکاوی اوضاع سیاسی و اجتماعی پس از آن، به تبیین زمینه‌های صلح می‌پردازد و نقش شخصیت‌ها و گروه‌های تأثیرگذار را در این رویداد حساس آشکار می‌سازد. کتاب در پنج فصل تنظیم شده که شامل مروری بر بستر تاریخی صدر اسلام، آمادگی امام حسن علیه السلام برای مقابله با سپاه شام، واکنش‌های مردمی به تصمیم صلح، روند شکل‌گیری حاکمیت معاویه و آزمون‌های پس از آن برای پیروان امام است.

سبحانی صدر در نگارش خود، ترکیبی از نثر گزاشی و ادبی را به کار گرفته و کوشیده است ضمن تحلیل روانشناسی جامعه کوفه و معرفی چهره‌های کلیدی، مشکلات اصلی امام حسن علیه السلام را در مدیریت جامعه تبیین کند و از دل این تجربه تاریخی، عبرت‌هایی برای زمان حاضر به دست دهد. سبک روان و مستند کتاب موجب شده که علاوه بر جنبه پژوهشی، برای مخاطبان عام نیز جذاب باشد و به گفته بسیاری از خوانندگان، دیدی تازه و عمیق نسبت به یکی از مقاطع سرنوشت‌ساز تاریخ اسلام ارائه کند.

«پس از چهل سال» از آن جهت کتاب خوبی است که در عین سادگی و همه فهمی، نگاهی عمیق به ماجرای صلح امام دوم شیعیان و معاویه انداخته است. پنج فصل کتاب به خوبی مخاطبان را در حال و هوای آن روزها قرار میدهد. همچنین در این کتاب برای مخاطبان مشخص می‌شود که وضعیت آن روزهای جهان اسلام، به خصوص وضعیت امام حسن علیه السلام به قدری پیچیده و غیر قابل پیش بینی بود که حتی نزدیکترین یاران ایشان هم ممکن بود در مواجهه با آزمونهای پیاپی به خطا بیفتند و از مسیر حق منحرف شوند. پس از چهل سال کتابی است ضروری برای کسانی که می‌خواهند با وضعیت جامعه اسلامی در دوران خلافت امام حسن علیه السلام و پس از آن آشنا شوند.